

Tvätteribranschens roll som skapare av arbetstillfällena – hot och möjligheter

Bakgrund och problemställning

Tvätteribranschen omsatte i Sverige år 2014 ca 4,5 miljarder kr och sysselsatte ca 5 000 anställda. Det är en tillväxtbransch med stor potential. Enligt en mätning år 2015 hade de samlade rörelseintäkterna under de senaste fem åren då stigit med 24 procent och personalstyrkan med 14 %.¹ Branschföretagen har det gemensamt att de tvättar olika typer av textilier. Det kan röra sig om arbetskläder, material från industrin, textilier från hotell och restauranger, textilier från vård och omsorg, entrémattor och givetvis även tvätt åt konsumenter.

Branschen sysselsätter i stor omfattning ungdomar, personer som saknar eftergymnasial utbildning och personer som inte har etablerat sig på arbetsmarknaden. Redan idag anställer tvätteriföretagen många med utländsk bakgrund som tidigare inte hade fått fotfäste på den svenska arbetsmarknaden, och här finns en stor potential för att bli en viktig aktör för ökad sysselsättningsgrad inom denna grupp – inte minst bland asylinvandrare.

Näringsen är hårt konkurrensutsatt och företagen måste både möta en större prispress och allt högre krav på miljövänlig tvätt, hygien och kvalitet. Ofta är den offentliga sektorn uppdragsgivare genom avtal grundade i offentlig upphandling. Många av företagen är små och har små marginaler.

Sveriges Tvätteriförbund ("Tvätteriförbundet") är näringsens egen branschorganisation. Tvätteriförbundets uppdrag är att genom utbildning och information bidra till en ökad tillväxt på marknaden och därigenom främja tvätterinäringsen i Sverige. Förbundet vill bygga vidare på det sociala och miljömässiga ansvarstagandet som branschen redan i dag står för. Medlem i Tvätteriförbundet auktoriseras med det så kallade T-märket, vilket innebär att kvalitetssäkring sker av företagets miljöskyddsarbete, rutiner för att säkra god hygien, o s v. Detta sker genom anlitande av utomstående expertis.

Förbundet ser positivt på den hårda konkurrensen inom näringsen, förutsatt att det råder rättvisa villkor. Vi kan dock identifiera några områden där politiska åtgärder är angelägna för att branschens potential verkligen ska tas tillvara, och även för att befintliga arbetstillfällena ska tryggas. Två av dessa områden presenteras här.

¹ Branschrapport 2015, Sveriges Tvätteriförbund

Öka efterfrågan på konsumenttvätt – låt RUT-avdraget omfatta tvätteritjänster

I dag omfattar det så kallade RUT-avdraget hushållsarbete, vilket bland annat innefattar tvätteritjänster i hemmet.² Att även inkludera tvätteritjänster utanför hemmet är ett ganska litet och logiskt steg, som likväl skulle kunna göra stor skillnad för tvätteribranschen och för sysselsättningen inom densamma. I dag vänder sig privatpersonen med normalinkomst i första hand till utomstående tvätterier när kläder behöver kemtvättas, men det finns ett växande segment som skulle anlita tvätterier för tvätt av vanliga textilier om priset bara kunde minska något.

Det kan ifrågasättas varför textiltvätt inom hemmets väggar omfattas av skattereduktion, men inte inlämning av samma textilier till ett tvätterier. Gränsdragningen tycks vara betingad av att det endast var arbete i hemmen som skulle beviljas skattereduktion, när reformen en gång genomfördes. Emellertid främjar dagens situation knappast ökad kvalitet, miljövänlighet och specialisering. Tvätteriföretagen är ofta kollektivavtalsanslutna och de tjänster som utförs vid ett professionellt tvätterier är därtill underkastade kvalitetssäkring och tillsyn genom de lokala miljönämnderna. Allt detta talar starkt för att det inte finns något rationellt skäl för att endast medge skattereduktion för textiltvätt i hemmen, utförd av personal som i första hand är anlitate för städning.

Slutligen finns det särskild anledning att öka efterfrågan på dessa tjänster för att säkra befintliga arbetstillfällen och öka tillväxten, i och med slopandet av ungdomsrabatten på arbetsgivaravgifterna. Tvätteribranschen sysselsätter i hög grad unga arbetstagare, varför slopandet av ungdomsrabatten är särskilt kännbar bland tvätteriföretag. En stimulering av efterfrågan på tvätteritjänster skulle i viss mån kunna väga upp de ökade kostnader som branschen har fått kännas vid och säkra fortsatt tillväxt och nya jobb. Mycket talar dessutom för att lagändringen skulle bära sig själv ekonomiskt, i och med ökade skatteintäkter i form av moms och ökad sysselsättning, samt minskade arbetsmarknadspolitiska utgifter.

Se över problemet med osund konkurrens från Kriminalvårdens sida

Tvätterinäringen har under de senaste åren märkt av en tilltagande konkurrens från statens sida genom Kriminalvårdens anstalter i Skogome (Göteborg) och Södertälje. Denna konkurrens sker dessvärre inte på jämlika, rättvisa villkor. Saken har redan framförts direkt till justitiedepartementet, men eftersom den framförallt berör

² 67 kap. 13 § inkomstskattelagen

arbetsmarknadsområdet ser Tvätteriförbundet det som angeläget att även arbetsmarknadsdepartementet blir underrättat om problemet.

Kriminalvårdens tvätteriverksamhet vid de nämnda anstalterna är i grunden en rehabiliteringsåtgärd för de intagna. Att det finns meningsfull sysselsättning vid landets anstalter är förvisso viktigt, men det är likaså viktigt att åtgärderna inte har en negativ inverkan på arbetsmarknaden utanför anstalterna.

På grund av låga personalkostnader och de speciella förutsättningar som råder för en verksamhet som i grunden utgör en sysselsättning för intagna, kan Kriminalvården konkurrera med en prisnivå som är väsentligt lägre än de nivåer som råder på den öppna marknaden. Enligt en undersökning är Kriminalvårdens samlade prisnivå vid offentliga upphandlingar 16 procent lägre än genomsnittet bland privata leverantörer. Nyligen tilldelades exempelvis myndigheten genom Skogomeanstalten kontrakt i tre av fyra samordnade kommunala upphandlingar i Bohuslän – detta i en arbetsmarknadsregion som har drabbats av flera stora sysselsättningstapp inom den för regionen så viktiga bilindustrin. Även bland privata kunder inom exempelvis den viktiga hotellbranschen märks Kriminalvårdens expansion och underprissättning tydligt.

Kriminalvårdens verksamhet marknadsförs under adressen www.krimprod.se.

Här ska även tilläggas att frågan under inga omständigheter borde vara partiskiljande. I det aktuella fallet står inte offentliga arbetstillfällen mot privata, utan här är det rehabiliteringsverksamhet som slår ut riktiga arbetstillfällen, med allt vad det innebär. Att sådant måste motverkas torde det råda samsyn kring.

Enligt konkurrenslagen får Stockholms tingsrätt som första instans och Marknadsdomstolen som överinstans förbjuda konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.³ Detta kan ske efter att Konkurrensverket har väckt talan. En av Tvätteriförbundets medlemmar har därför gjort en anmälan till Konkurrensverket, som tyvärr har valt att inte gå vidare i ärendet. Myndigheten uttalade dock särskilt att beslutet inte ska uppfattas som ett ställningstagande i sak.⁴ Följande passus i Konkurrensverkets beslut är av särskilt intresse i sammanhanget:

Enligt Konkurrensverkets bedömning skulle konkurrensen på marknaden förbättras genom en samlad översyn av styrdokumenterna för Kriminalvården, särskilt avseende Kriminalvårdens prissättning av de verksamheter som bedrivs genom arbetsdrift.

³ 3 kap. 27-32 §§ konkurrenslagen

⁴ Konkurrensverkets beslut 2010-10-04, dnr 420/2010, Påstått konkurrensproblem – tvätteriverksamhet <http://www.konkurrensverket.se/Beslut/10-0420.pdf>

Konkurrensverket hänför sig framförallt till att det finns formuleringar i olika styrdokument som kan synas motstridiga. I regleringsbrevet för Kriminalvården angavs i punkten 6.3 – och anges alltså – att det finns ett avgiftsfinansieringsmål om 50 % för myndighetens arbetsdrift och att avgifter ska ”delfinansiera” myndighetens terapiverksamhet för de intagna. Samtidigt har Kriminalvården i egna föreskrifter och allmänna råd formulerat mål vilka snarare tyder på att normala marknadspriser ska tillämpas i säljverksamheten.

Frågan om osund konkurrens har lyfts politiskt i riksdagen av enskilda ledamöter, men svaret har genomgående varit att regeringen inte vill föregripa domstolspraxis. Problemet är emellertid att domstolspraxis beträffande denna specifika fråga inte har etablerats, eftersom Konkurrensverket har valt att inte agera och det är förenat med stora kostnader och risker för privata aktörer att driva ärendet som ett mål i tingsrätten och i Marknadsdomstolen.

Tvätteriförbundet har vid tidigare möte med justitiedepartementet fört fram att regeringen skulle kunna genomföra ändringar i regleringsbrevet för Kriminalvården och i instruktionsförordningen (2007:1172). Ändringarna skulle kunna bestå i att krav ställs på konkurrensneutralitet – d v s att myndigheten måste avstå från förfaranden som snedvrider eller är ägnade att snedvrida en effektiv konkurrens.

Eftersom arbetsmarknadsaspekten är så viktig i detta ärende, önskar Tvätteriförbundet att arbetsmarknadsdepartementet kunde bli drivande i denna fråga och verkar för att ändringar sker i Kriminalvårdens styrdokument för att minimera den negativa inverkan som offentlig säljverksamhet kan ha på den öppna arbetsmarknaden.

Ort, datum

Helsinki 2016-05-11

Daniel Kärrholt

Förbundsdirektör Sveriges Tvätteriförbund